

ÇED NEDİR?

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), belirli bir proje veya gelişmenin, çevre üzerindeki önemli etkilerinin belirlendiği bir süreçtir. Bu süreç, kendi başına bir karar verme süreci değildir; karar verme süreci ile birlikte gelişen ve onu destekleyen bir süreçtir. Yeni proje ve gelişmelerin çevreye olabilecek sürekli veya geçici potansiyel etkilerinin sosyal sonuçlarını ve alternatif çözümlerini de içine alacak şekilde analizi ve değerlendirilmesidir.

ÇED' in amacı; ekonomik ve sosyal gelişmeye engel olmaksızın, çevre değerlerini ekonomik politikalar karşısında korumak, planlanan bir faaliyetin yol açabileceği bütün olumsuz çevresel etkilerin önceden tespit edilip, gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamaktır.

ÇED' in temel görevi, projelerle ve gelişmelerle ilgili karar vericilerin daha bütünsel, yani karara etkiyecek birden fazla faktörü göz önüne alır bir şekilde daha sağlıklı karar vermelerini sağlamak için, onlara projelerden kaynaklanabilecek çevresel etkileri net bir şekilde göstermektir.

ÇED, projelerle ilgili bütün ilgili tarafların bir araya geldiği ve görüş, kaygı ve önerilerini ortaya koyabildikleri demokratik ve şeffaf bir süreçtir. İlgili taraflar bu süreç içerisinde ortaya koydukları teknik bilgi ve görüşlerle projenin en optimal şekilde gelişimine katkı sağlarlar.

Önerilen projeye getirilen çeşitli alternatiflerin ÇED çalışması kapsamında incelenmesi, çevresel faydaları artırırken, proje sahibinin maliyetlerini azaltabilecek başka seçenekler de sunabilir. Halkın katılım süreci sayesinde, ilgili taraflar, proje sahibi ve kamu kurum kuruluşları arasında güven duygusu oluşturur ve katılımcı tabiatı sayesinde de ÇED süreci, o ülkenin genel demokratik sürecine katkıda bulunur.

1969 yılında ABD'de yürürlüğe giren Ulusal Çevre Politikası Kanunu (National Environmental Policy Act) kapsamında dünya ile tanışan ve gerek ABD, gerek AB ülkeleri, gerekse diğer dünya ülkelerinde halen en etkin çevre yönetim aracı olarak yerini alan ve gün geçtikçe de bu yeri sağlamlaştıran ÇED, ülkemizde 7 Şubat 1993 tarihinden bu yana uygulanmaktadır. Türkiye'de sağlam bir çevre yönetimi oluşturmanın esas temelini ÇED sürecinin yasal, kurumsal ve teknik altyapı açısından güçlendirilmesi teşkil etmektedir.

ÇED Yönetmeliği 3 Ekim 2013 tarih ve 28784 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak revize edilmiştir. Revize edilen yönetmelikle birlikte 1 Kasım 2013 ten itibaren "e ÇED" uygulamasına geçilmiştir.

ÇED süreci Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlar (müşavir firmalar) tarafından 'e ÇED' modülü üzerinden yürütülecektir.

Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlar ilgili modül üzerinden sisteme tanımlanarak, onay aşamasından sonra kendilerine verilecek kullanıcı adı ve

şifreleriyle e-imzalarını kullanarak ÇED başvurusu yapabileceklerdir. Sistemin çevrim içi ÇED yönetim sistemi "e ÇED" devreye alınması ile;

ÇED sürecindeki tüm iş ve işlemler elektronik ortamda gerçekleştirilecektir.

ÇED Süreci içerisinde evrak akışı elektronik ortamda gerçekleşeceği için evrak havaleleri ve postada yaşanan zaman kayıpları da ortadan kaldırılacaktır.

Şu an yürürlükte olan ÇED Yönetmeliğinin uygulamasında 183 iş günü olan ÇED Süreci 60 iş gününe düşecektir.

Sistem ile; ÇED Yönetmeliği kapsamında verilen tüm kararlara hızlı erişim sağlanacak ve kapsamlı bir veri tabanı oluşturulacaktır. Veri tabanı çıktıları ÇED Süreçlerinde karar verme aşamasında kullanılacaktır.

ÇED sürecinin her aşamasında Proje sahibi (yatırımcılar) kısa mesaj (SMS) ve e-posta yoluyla bilgilendirilecektir.

Proje ile halkın ÇED Sürecine katılımının etkin ve verimli bir hale getirilmesi ve şeffaf bir ortamda süreçlerin işletilerek halkın bilgilendirilmesi sağlanacaktır.

Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi Sistemi ile I-Pad ve Android uygulaması da yapılarak akıllı telefon ve tabletlerden harita üzerinde «ÇED Olumlu» ve «ÇED Gerekli Değildir» kararı alan faaliyetler izlenebilecektir.

ÇED başvurularının e-imza kullanarak güvenli ve kolay bir şekilde yapılması sağlanarak, ülke genelinde faaliyetlerin ÇED Olumlu/ÇED Gerekli Değildir kararı alıp almadığı kolaylıkla izlenebilecektir.

Böylece Bakanlığımız, ÇED kapsamında bulunan ve muaf olan faaliyetlerin çalışmalarını yakından takip edebilecek, ihtiyaçları ve sektördeki açığı daha net görebilecek ve kirlilik yüklerini belirleyerek daha etkin bir yönetim sergileyebilecektir.

Kimler ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası Hazırlamak veya Hazırlatmak Zorundadır?

Bu Yönetmeliğin;

a) EK-1'de yer alan projelere,

b) "ÇED Gereklidir" kararı verilen projelere,

c) EK-2'de yer alan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesi halinde, mevcut projenin kapasitesi ile kapasite artışı toplamı EK-1'de belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere,

ç) ÇED Olumlu kararı verilmiş projelerde yapılacak kapasite artışı veya kapasite artışları toplamı EK-1'de yer alan eşik değerler ve üzerinde olan projelere,

d) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ve eşik değeri olan fakat eşik değeri altında kaldığından Yönetmelik kapsamı dışında kalan projelere ilişkin kapasite artırımı

ve/veya genişletilmesinin planlanması halinde, mevcut proje kapasitesi ve kapasite artışı toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi EK-1'de belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projelere,

ÇED Raporu hazırlanması zorunludur.

Bu Yönetmeliğin; MADDE 15 –Seçme, eleme kriterlerine tabi projeler

a) EK-2'de yer alan projeler,

b) Bu Yönetmelik kapsamında yer alan ve eşik değeri olan fakat eşik değer altında kaldığından yönetmelik kapsamı dışında kalan projelere ilişkin kapasite artırımı ve/veya genişletilmesi planlanması halinde, mevcut projenin kapasitesi ve kapasite artışı toplamı ile birlikte projenin yeni kapasitesi EK-2'de belirtilen eşik değer veya üzerinde olan projeler,

c) ÇED Olumlu Kararı verilmiş projelerde yapılacak kapasite artışı veya artışları toplamı EK-2'de yer alan eşik değerler ve üzerinde olan projeler,

ç) ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş projelerde, mevcut proje ile kapasite artışı toplamı EK-2'de yer alan eşik değerler ve üzerinde olan projeler,

seçme, eleme kriterlerine tabidir.

ÇED Yönetmeliği Kapsamı Dışında Yer Alan Faaliyetler İçin Nasıl Bir Yol İzlenir?

Yürürlükteki ÇED Yönetmeliği Ek-I ve Ek-II kapsamında yer almayan ve herhangi bir surette bu durumunu belgelemek isteyenlerin Bakanlığımıza yapacağı muafiyet başvurusu için aşağıda belirtilen hususlar yerine getirilmelidir.

Genel Müdürlüğümüze/ Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğüne hitaben yazılacak dilekçe içeriği ve/veya eklerinde;

- Projenin Adı, İli ve Mevkii
- Projenin Sektörü
- Proje Sahibi ve Adresi
- Projenin Koordinat Bilgileri
- Proje Sahibinin Vergi Dairesi ve Vergi Numarası
- Projenin Kapasitesi ve Proje Özeti
- Projenin muafiyet kapsamını belgeleyecek varsa, resmi kurum belgeleri yer almalıdır.
- Muafiyet talebinin gerekçesi açık yazılmalıdır.

Proje ÇED Yönetmeliği ek-1 ve ek-2 listelerinde Yer Alıyor ve Eşik Değerin Altında ise:

Yukarıda belirtildiği şekilde hazırlanan dilekçe kapsamında başvuru incelenecek ve başvuru sahibine posta ile "geçici referans numarası" ve erişim kod numarası (pnr)" gönderilecektir.

Proje sahibinin bu kodlarla <http://eced.csb.gov.tr> internet sayfasındaki "muafiyet başvuru takip" modülünden projeye dair bilgi ve belgeleri yüklemesi sonucunda başvuru değerlendirilecektir.

Başvurunun uygun olması durumunda muafiyet yazısı proje sahibine posta ile gönderilecek, aynı zamanda sisteme de elektronik olarak yüklenecektir. Başvurunun uygun olmaması durumunda ise aynı yol ile iade edilecektir.

ÇED Yönetmeliği'ne Tabi Olduğu Halde Yükümlülüklerini Yerine Getirmeyen Faaliyet Sahipleri Ne Gibi Yaptırımlarla Karşılaşabilir?

2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 10. Maddesinde;

Gerçekleştirmeyi plânladıkları faaliyetleri sonucu çevre sorunlarına yol açabilecek kurum, kuruluş ve işletmeler, Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlamakla yükümlüdürler.

Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu Kararı veya Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir Kararı alınmadıkça bu projelerle ilgili onay, izin, teşvik, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Yine aynı Kanununun 20. maddesi (e) bendinde;

"Çevresel Etki Değerlendirmesi sürecine başlamadan veya bu süreci tamamlamadan inşaata başlayan ya da faaliyete geçenlere yapılan proje bedelinin yüzde ikisi oranında idarî para cezası verilir. Cezaya konu olan durumlarda yatırımcı faaliyet alanını eski hale getirmekle yükümlüdür." hükümleri yer almaktadır.

ÇED Yönetmeliği'ne tabi oldukları halde yükümlülüklerini yerine getirmeyen faaliyetler ilgili Valilikçe süre verilmeksizin durdurulur.

Ayrıca Çevresel etki değerlendirme başvuru dosyası, çevresel etki değerlendirme raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlama yükümlülüğü madde-6'da;

"Bu Yönetmelik kapsamındaki bir projeyi gerçekleştirmeyi planlayan gerçek veya tüzel kişiler; Çevresel Etki Değerlendirmesine tabi projeleri için; ÇED Başvuru Dosyasını, ÇED Raporunu, Seçme Eleme Kriterleri uygulanacak projeler için ise Proje Tanıtım Dosyasını Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşlara hazırlatmak, ilgili makama sunulmasını sağlamak ve proje kapsamında verdikleri taahhütlere uymakla yükümlüdürler.

Kamu kurum ve kuruluşları, bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilmesi sürecinde proje sahiplerinin veya Bakanlıkça yetkilendirilmiş kurum ve kuruluşların isteyeceği konuya ilişkin her türlü bilgi, doküman ve görüşü vermekle yükümlüdürler.

Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu" kararı veya "Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir" kararı alınmadıkça bu projelere hiç bir teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez, proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez.

Bu Yönetmelik hükümlerine göre karar tesis edilmeden önce, projenin gerçekleştirilmesinin mevzuat bakımından uygun olmadığı tespit edildiğinde, aşamasına bakılmaksızın süreç sonlandırılarak dosya iade edilir." Hükümü de bulunmaktadır

Yukarda sizlere ÇED yönetmeliğinin geçmişi şu andaki durumu nasıl müracaat edilir müracaat edilmezse yasal olarak neler yapılır gibi konularda bilgi vermeye çalıştım.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artan sanayi faaliyetleri, hızlı şehirleşme ve buna bağlı olarak şehirlerdeki hızlı nüfus artışı, çevre sorunlarının ana kaynağını oluşturmaktadır. Çevre sorunlarının sadece meydana geldiği bölgeleri değil tüm dünyayı ilgilendirmesi, çevre algısının ve çevreye olan yaklaşımın globalleşmesinde ciddi bir etken olmuştur. Dünya üzerinde kendi bölgelerinde yaşayan bizler, aslında bir bütünün parçalarıyız. Eski toplumlar gibi yaşama lüksümüz asla olamaz. Zira dünya bizlere bırakılan bir miras değildir. Bu yeryüzü, çocuklarımıza bırakacağımız bir emanettir aslında. Kirlettiğimiz hava ve su gibi, hızla tükettiğimiz bütün kaynakları esasen; koruyarak, bilinçli kullanarak, yeni kaynaklarla zenginleştirerek yarınlara taşımamız, en büyük sorumluluğumuz olmalıdır. Ülkemizde 1983 yılından beri uygulanan Çevre Kanunu; Anayasamızda yer alan "Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir." ifadesi çerçevesinde, hem Devletin hem de vatandaşların uymak zorunda oldukları çerçeve kuralları ve yükümlülükleri tanımlamaktadır. Bu çerçevede, çevreyi korumak adına mevzuat kapsamında gerçekleştirilen; Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği kısaca halk dilinde ÇED ile ilgili kurum kuruluş ve firmaların proje aşamasında Valiliğimize/müdürlüğümüze müracaatta bulunmaları yapılacak projelerin çevreye duyarlı çevre kirliliğinin minimum düzeye indirecek teknoloji seçimi, yer seçimi, sanayileşmenin yanında çevrenin korunması, yatırıma başlanmadan gerekli tedbirlerin alınması hususunda önem taşımaktadır.

Ömer BOLAT

Çevre ve Şehircilik İl Müdürü